

Коленов О.М., викл., УГЗУ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛІВ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

(представлено д-ром фіз.-мат. наук Яковлевим С.В.)

Розглядаються проблемні питання проведення службової підготовки працівників органів управління та підрозділів МНС України. Аналіз проведення службової підготовки проводився на базі ГУ МНС України в Харківській області

Постановка проблеми. У зв'язку з реорганізацією Державної пожежної охорони у Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту (далі ОРС) постала проблема проведення процесу навчання особового складу підрозділів. Після проведення реорганізації відбулось поширення кола завдань, поставлених перед підрозділами: крім галузі пожежної безпеки прибавились завдання щодо цивільного захисту. Відповідно обов'язки працівників ОРС поширились, відбулась зміна типових навчальних планів, щодо проведення службової підготовки. Але це все призвело до збільшення часу на її викладення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В [1] викладено порядок організації службової підготовки в апаратах та органах управління МНС України. Визначається види підготовки, які входять до складу службової підготовки, кількість годин протягом календарного та навчального року, що відводяться на проведення у навчальних групах. Протягом 2002-2005 років розробляються типові програми як Міністерством освіти [5], так і Міністерством надзвичайних ситуацій [4] щодо підготовки фахівців за напрямком цивільний захист. Загальна направленість тематики – проведення аварійно-рятувальних робіт при виникненні надзвичайної ситуації та порядок проведення робіт при виникненні надзвичайних ситуацій на радіаційних або хімічно-небезпечних об'єктах.

Постановка завдання та його вирішення. Розробити систему службової підготовки працівників органів управління підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, з введенням в тематику службової підготовки матеріалу за напрямком цивільний захист. З узгодженням тематики, викладеної в Мі-

ністерських [4,5] типових тематичних планах, та встановленого часу на проведення службової підготовки.

Структура службової підготовки [1] включає в себе функціональну, тактичну, психологічну, фізичну та загально профільні підготовки. Час що виділяється на проведення службової підготовки строго регламентовано. Розглядаючи, як, приклад, організацію службової підготовки у підрозділах ОРС, встановлено, що [1] на проведення занять відводиться 272 години щорічно: на проведення занять відводиться 246 годин щорічно (з них: 144 години з урахуванням вимог – 4 години на тиждень протягом 9 та додаткових 12 годин на проведення занять з фізичної (загальної та спеціальної) підготовки у літні місяці; 90 годин відповідно до пункту – згідно розпорядку дня.

Начальники органів або підрозділів несуть персональну відповідальність за організацію проведення службової підготовки з підпорядкованим особовим складом [1]. Та їм надається право самостійно проводити перерозподіл до 20% часу за всіма видами підготовки, в межах рекомендованої тематики занять при зміні оперативно-тактичної обстановки, постановки на озброєння нового обладнання, поширення або зміні завдань, які поставлені перед підрозділом.

Аналізуючи організацію проведення службової підготовки в ГУ МНС України в Харківській області [2,3], було встановлено, що протягом 2 років проводилась зміна не тільки тематики певних розділів по напрямкам, але й поява або виключення видів підготовок з рекомендованого тематичного плану.

Розглянемо детально зміни в організації службової підготовки за два останніх навчальних роки (див. табл. 1).

На основі даних, які викладені в таблиці 1, можна визначити:

1. У 2005-2006 році виключені наступні види підготовок: цивільний захист та безпека праці.

2. Відбувається зміна часу на викладення окремих видів підготовок. Так, час викладення на технічну підготовку зменшується на 4 години, медичну – 7 годин. Після скорочення цивільного захисту та безпеки праці – з'являються вільні 18 навчальних годин. Шляхом скорочення годин та виключення певних видів підготовок з'являються вільні 29 навчальні години.

3. У 2005-2006 році з'являються наступні види підготовок: мобілізаційна, протипожежна, рятувальна, із радіаційного, хімічного, біологічного захисту, із зв'язку та піротехнічної підготовки.

4. При введенні восьми нових видів підготовки, тільки мобілізаційна проводиться за окремим планом, тобто часи на її викладення в календарний план службової підготовки не внесено. На інші види підготовок виділяється час від трьох до десяти годин. Так перевищення ліміту часу, від встановлених 256, становить вже 42 години.

Таблиця 1 – Розподіл навчального часу за видами підготовки для проведення занять з особовим складом чергових караулів

№ з/п	Вид підготовки	Кількість запланованих годин	
		2004-2005 н.р.	2005-2006 н.р.
1	Функціональна підготовка	20	20
2	Тактична підготовка	72	72
3	Психологічна підготовка	20	20
4	Гуманітарна підготовка	За окремим планом	
5	Мобілізаційна підготовка	-	За окремим планом
6	Загально – профільна підготовка	42	42
7	Технічна підготовка	12	7
8	Медична підготовка	12	4
9	Протипожежна підготовка	-	10
10	Рятувальна підготовка	-	10
11	Цивільний захист	8	виключено
12	Підготовка із радіаційного, хімічного, біологічного захисту	-	4
13	Підготовка із зв'язку	-	4
14	Піротехнічна підготовка	-	3
15	Безпека праці	10	виключено
16	Фізична загальна та спеціальна підготовка	102	102
Всього		256	256

Особливості підготовки особового складу підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту

Проведення змін календарного плану призвело до проведення змін у типових тематичних планах [3], що розсилаються до окремого підрозділу.

Проведемо аналіз типового тематичного плану на 2005-2006 (див. табл. 2) навчальний рік, по окремим видам підготовки.

Таблиця 2 – Типовий тематичний план службової підготовки підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ГУ МНС України в Харківській області

1. Протипожежна підготовка

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Теорія (год)	Прак-тика	Усього (гол)
1	2	3	4	5
1.	Організація пожежно-рятувальних робіт в Україні.	1		1
2.	Управління повсякденною діяльністю пожежно-рятувальних підрозділів.	1		1
3.	Пожежна тактика і її завдання. (Так. під.)	1		1
4.	Основи організації управління пожежно-рятувальними підрозділами під час гасіння пожеж. (Так. під.)	2		2
5.	Дії особового складу пожежно-рятувальних підрозділів під час рятування людей. Заходи безпеки.	3		3
6.	Тактичні прийоми і способи гасіння пожеж. (Так. під.)	1	1	2
7.	Основні прийоми роботи з пожежною технікою і обладнанням.	1	1	2
8.	Особливості гасіння пожеж в різних умовах і на різних об'єктах.	2		2
9.	Взаємодія пожежно-рятувальних підрозділів із іншими підрозділами та службами цивільного захисту щодо гасіння пожеж, ліквідації надзвичайних ситуацій різного характеру.	2		2

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
10.	Особливості підготовки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів.	2	2	4
	Усього:	16	4	20

2. Рятувальна підготовка

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Теорія (год)	Практика (год)	Усього (год)
1	2	3	4	5
1.	Організація аварійно-рятувальних робіт в Україні. (Так. під.)	1		1
2.	Управління повсякденною діяльністю аварійно-рятувальних підрозділів.	2		2
3.	Основи організації пошуково-рятувальних робіт у зоні надзвичайної ситуації.	1	1	2
4.	Основи управління силами і засобами під час ведення аварійно-рятувальних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій різного характеру.	2		2
5.	Сили і засоби, які залучаються до проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.	1		1
6.	Способи проведення аварійно-рятувальних робіт в осередках надзвичайних ситуацій різного характеру. Способи рятування людей із завалених сховищ, з-під завалів та з верхніх поверхів споруд.	2		2
7.	Дії рятувальників під час ведення аварійно-рятувальних робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. (Так. під.)	4	1	5

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
8.	Забезпечення аварійно-рятувальних підрозділів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	2	1	3
9.	Особливості підготовки особового складу аварійно-рятувальних підрозділів.	1		1
10.	Міжнародні організації попередження і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.	1		1
	Усього:	17	3	20

3. Підготовка із радіаційного, хімічного, біологічного захисту

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Теорія (год)	Практика (год)	Усього (год)
1	2	3	4	5
1.	Система організація радіаційного, хімічного та біологічного захисту особового складу і населення. (Цив. зах)	1		1
2.	Сильнодіючі отруйні речовини. Класифікація отруйних речовин.	2		2
3.	Небезпечні хімічні речовини. Радіаційна безпека.	1		1
4.	Технічні засоби радіаційної та хімічної розвідки і дозиметричного контролю. Порядок експлуатації та технічне обслуговування. (Тех.. під.)	2		2
5.	Радіаційний, хімічний та біологічний захист особового складу в умовах ліквідації надзвичайних ситуацій. (Цив. зах)	2	1	3
6.	Засоби індивідуального та колективного захисту. (Цив. зах)	2	1	3
7.	Знезаражування місцевості, споруд, обмундирування, засобів захисту тощо.	2		2

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
8.	Спеціальна обробка озброєння, техніки, санітарна обробка особового складу. (Цив. зах)	2	1	3
9.	Основи екологічної безпеки	1		1
10.	Металева ртуть. Характеристика та властивості. Порядок та методи проведення дедмеркуразації	1		1
11.	Метеозабезпечення в системі цивільного захисту	1		1
	Усього:	17	3	20

З вище викладеного можна зробити висновок, що нові види підготовок складаються не тільки з нового навчального матеріалу, а й з матеріалу який вже викладався. Тематика, що повинна викладатись, не дає повного та чіткого уявлення щодо майбутнього напрямку проведення бойових робіт. Кількість годин, винесених на практичні заняття не дозволяють достатньо опанувати матеріал, набути практичних навичок.

При плануванні в структурі службової підготовки нових видів підготовок необхідно визначити: мету і завдання навчання, провести аналітичну роботу, щодо визначення актуальності проведення даного виду навчання, окреслити зміст навчального матеріалу, підібрати науковий матеріал, який слухачі повинні засвоїти, та певні практичні вміння та навички, якими вони повинні оволодіти за час навчання, перевірити відповідність навчально-матеріальної бази.

Висновки.

1. При проведенні змін в типовому тематичному плані службової підготовки з більш глибоким розкриттям напрямку цивільний захист бажаного результату – повноти отримання знань та вмінь, досягти неможливо.

2. Зміна типового тематичного плану призводить до зміни календарного плану. Збільшується кількість годин на службову підготовку, без урахування гуманітарної та мобілізаційної підготовки, кількість часу збільшується на 42 години, це практично 11 днів (проведення занять з службової підготовки протягом 4 годин на день). З урахуванням графіку чергувань, кількості вихідних та

Особливості підготовки особового складу підрозділів оперативного-рятувальної служби цивільного захисту

святкових днів, планових робіт, заходів згідно розпорядку дня навчального року може прирівнюватись до календарного.

3. При проведенні розробки (корегуванні) тематичних планів необхідно більш детально вивчати розроблені міністерські [4,5] програми та запозичувати найкраще.

Перспективним напрямком роботи, щодо організації навчального процесу, по напрямку цивільний захист, є централізована організація цього процесу, з розробкою, Міністерством з надзвичайних ситуацій, календарних планів та типових тематичних планів. З корегуванням кількості годин, посадовими особами на місцях, що відповідають за організацію службової підготовки, в залежності від оперативної-тактичної обстановки та завдань, що поставлені перед підрозділом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимчасова настанова з організації професійної підготовки працівників органів управління та підрозділів МНС України, затверджена наказом МНС України від 27.11.2003 р.
2. Наказ ГУ МНС України в Харківській області № 359 від 17.08.2005 р. «Про стан професійної підготовки за минулий навчальний рік та її організацію в 2005-2006 навчальному році».
3. Наказ ГУ МНС України в Харківській області № 275 від 26.08.2004 р. «Про стан професійної підготовки особового складу апарату та підрозділів Головного управління за минулий навчальний рік та її організацію в 2004-2005 навчальному році»
4. Типовий навчальний план та програми професійно-технічного навчання за робітничою професією «Рятувальник» для підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України, затверджені наказом МНС України від 26.05.05 № 23.
5. Типова програма навчання працівників органів управління освітою і наукою, навчальних закладів, установ, організацій і підприємств галузі. Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України №28 від 17.01.2002 року.